

Recenzije knjig *Book Reviews*

Bert Van Roosebeke, State Liability for Breaches of European Law – An economic analysis, Gabler Edition Wissenschaft, Ökonomische Analyse des Rechts, Deutscher Universität Hamburg, Wiesbaden, 2007

Splošno znano dejstvo je, da je pravo, ki ga ne moremo izvršiti, neuporabno. Medtem ko je bila možnost izvršbe pravic posameznika zoper drugega posameznika dokaj hitro priznana, je bilo uveljavljanje obveznosti države ali vladarja, ki jim jih nalaga nacionalno pravo, s strani posameznikov dolgotrajen proces, ki danes predstavlja temeljni kamen vsake demokratične države.

V nasprotju s tem pa je izvrševanje obveznosti držav iz mednarodnega prava še zmeraj nepopolno razvito, o čemer se lahko dnevno prepričamo iz dogajanj v okviru Organizacije združenih narodov. Poseben primer je v tem smislu Evropska unija (odslej EU), katere pravo je pretežno nads nacionalne narave z daljnosežnim vplivom na države članice in njihove državljane. V tem pogledu institucije EU stalno izpostavljajo, da je dosledno izvajanje prava EU izjemnega pomena, in iz tega razloga sta se razvila dva mehanizma izvršbe. Prvi se imenuje postopek javne izvršbe, v okviru katerega je Evropski komisiji kot vrhovnemu čuvaju Pogodb podeljena naloga opozarjanja držav članic na kršitve njihovih obveznosti iz prava EU, pri čemer je mogoča tudi tožba nepokorljive države članice pred Sodiščem EU, ki ji lahko v izjemnih primerih celo izreče denarno kazen (ta postopek je urejen v členih 258–260 Pogodbe o delovanju Evropske unije; PDEU). Drugi postopek pa je postopek zasebne izvršbe, v okviru katerega posamezniki prevzamejo vajeti spoštovanja svojih pravic iz prava EU zoper državne organe v svoje roke. To jim v prvi vrsti omogočata koncepta neposrednega učinka (pravica posameznikov, da se neposredno pred nacionalnimi sodišči in upravnimi organi sklicujejo na pravice, ki jim jih podeljuje pravo EU) in lojalne razlage (dolžnost nacionalnih organov, da pri nacionalnih določbah, ki so odprte za različne razlage, izberejo tisto razlago, ki čim bolj krepi učinkovitost prava EU). A zaradi različnih omejitev teh dveh konceptov je izjemnega pomena za učinkovitost prava EU odškodninska odgovornost držav članic za kršitve prava EU, ki jo je Sodišče EU razglasilo v znameniti zadevi *Francovich*¹ in

¹ Združeni zadevi C-6 in 9/90, *Francovich* in *Bonifaci* proti Italiji, ZOdl. 1991, str. I-5375.

kasneje nadgradilo v zadevi *Brasserie*² in drugih. Knjiga Berta Van Roosebeka raziskuje pravni pomen tega zadnjega mehanizma za izvrševanje prava EU in presoja njegove ekonomske učinke.

Knjiga je razdeljena na pet delov, ki se nadalje delijo v več poglavij.

V prvem delu avtor kratko opisuje glavne institucije in instrumente odločanja v EU. V drugem delu obravnava nekatera vprašanja glede kršitev prava EU: pojasnjuje, kaj natančno predstavlja kršitev prava EU in obravnava nekatere statistične podatke glede pojava tovrstnih kršitev v praksi. Na tej osnovi nato avtor teoretično razlaga, zakaj države članice kršijo odločitve, ki so jih predhodno neposredno ali posredno podprle. V tem okviru je zlasti zanimivo empirično poglavje, v okviru katerega avtor preveri postavljene teorije. Ta del zaključuje z natančnejšo pravno analizo – tako primarnega prava EU kot sodne prakse Sodišča EU glede kršitev prava EU. Pri tem se avtor poslužuje dognanj politične in pravne znanosti, ki razlagajo filozofijo Sodišča, ki je pri podeljevanju pravic posameznikom odškodninsko odgovornost držav članic uporabilo kot izvršilni mehanizem, ki naj države članice odvrne od kršitev zakonodaje EU.

Poudarek obravnavane knjige pa ni na vidikih pravičnosti odškodninske odgovornosti držav članic za kršitve prava EU, temveč na učinkih ekonomskih spodbud tovrstnega mehanizma izvršbe na ravnanje držav članic. Četrty del knjige tako vsebuje primerjalni pogled na delovanje različnih mehanizmov izvršbe in poskus vpeljave te analize v pravne in ekonomske okvirje iz tretjega dela. Pri tem avtor razlikuje med fazo sprejemanja odločitev na ravni EU, za katero se poslužuje ekonomske analize, kakršna se uporablja v pogodbenem pravu, in fazo izvrševanja sprejetih odločitev na ravni EU oz. kršitev le-teh, za katero uporabi ekonomsko analizo iz deliktnega in kazenskega prava. Glavni del analize je razumljivo na tej zadnji fazi, pri čemer avtor izpostavi analogije z ekonomsko analizo izvršbe v odškodninskem in kazenskem pravu ter uporabi ugotovitve iz teh disciplin za presojo mednarodnih sankcij in argumentov s področja mednarodnega zasebnega prava, upoštevajoč, da je kršitelj v obravnavanih situacijah država in ne posameznik, kot je to običajno v klasični pravni in ekonomski literaturi. V sklepnem delu avtor poda zaključke glede ekonomske učinkovitosti tako postopkov, ki jih proti državam članicam vodi Komisija, kot tudi zasebnih instrumentov, s katerimi posamezniki preko nacionalnih sodišč želijo preprečiti nezaželeno postopanje držav.

---

² Združeni zadevi C-46 in C-48/93, *Brasserie du Pêcheur* proti Bundesrepublik Deutschland, ZOdl. 1996, str. I-1029.

Van Rooebekova knjiga je nedvomno dobrodošel prispevek k pravni in ekonomski literaturi. Osrednji razlog za to je v tem, da v knjigi analizira ravnanja države in ne ravnanj zasebnih subjektov, kar je v ekonomski analizi prava dokaj neobičajno. Tudi sicer je literaturo s področja ekonomske analize izvrševanja nadnacionalnega prava v EU zaslediti precej redko. Pri tem avtor uporablja interdisciplinarne pristope, tako pravne kot ekonomske, teoretične in empirične. V kršitvah prava EU s strani držav članic je zasledil elemente pogodbenega prava, ki se kažejo v samem pravu EU, ki nalaga obveznosti državam članicam, pa tudi elemente odškodninskega prava, upoštevajoč nastalo škodo za posameznike, ob tem pa se cilji samega načela iz zadeve *Francoovich* v končni fazi skladajo s cilji izvršilnega prava, tj. doseganje spoštovanja veljavnega prava.

S tega vidika obravnavana knjiga predstavlja upoštevanja vredno izhodišče za nadaljnje raziskave ekonomske analize načela odškodninske odgovornosti držav članic za kršitve prava EU, kakor tudi s tem vprašanjem povezanih tem. Natančne in poglobljene analize v obravnavani knjigi preprečuje odsotnost zanesljivih statističnih podatkov, iz katerih bi lahko z gotovostjo sklepali na razsežnosti težave kršitev prava EU. Komisija sicer razpolaga s podatki o številu kršitev, ki jih je sama zaznala, bodisi preko opravljenih raziskav, informacij s strani Evropskega parlamenta, ali pa so ji jih posredovali posamezniki, ki so na takšne kršitve sami naleteli. A ti podatki ne omogočajo sklepanj o dejanskem številu zasebnih odškodninskih zahtevkov, ki jih zoper države članice vložijo posamezniki pred nacionalnimi sodišči. Prav tako avtor ne razpolaga z informacijami o denarnih zneskih, ki so jih države članice dejansko dolžne plačati kot rezultat uspešne odškodninske tožbe s strani posameznikov. V kolikor bi takšne podatke avtor imel, bi šele lahko sklepal o razmerju med številom in resnostjo kršitev in ekonomskimi negativnimi posledicami za države iz tega naslova. V nasprotju s tem je avtor analiziral podatke Komisije glede kršitev prava EU v odvisnosti od različnih spremenljivk, kot so stabilnost političnega sistema države (pogostost zamenjav vlade, število strank v vladi ipd.), dejstvo, ali gre za unitarno ali federativno državo, velikost gospodarstva in glasovalna moč v Svetu, pojavnost korupcije, dejstvo, ali gre za starejšo ali novejšo državo članico ipd. Čeprav je pri tem ugotovil nekatere zanimive korelacije, prej omenjena odsotnost statističnih podatkov o odškodninskih tožbah s strani posameznikov in dosojenih odškodninah s strani nacionalnih sodišč preprečuje nadgradnjo ugotovitev glede kršitev prava EU z ugotovitvami glede ekonomske učinkovitosti sistema odškodninske odgovornosti držav za škodo povzročeno s kršitvami prava EU.

Kljub temu knjiga predstavlja dobro izhodišče za nadgrajevanje tematike, morebiti z vidika kršitev prava EU s strani Republike Slovenije in s tem

povezane škode za posameznike, saj je raziskovanje evropskih razsežnosti tega vprašanja, ki je v bistvu vezano na delo sodišč v posameznih državah članicah, za posameznega raziskovalca verjetno preobsežen zalogaj.

Dr. Janja Hojnik*

---

* Docentka, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Mladinska ulica 9, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-pošta: janja.hojnik@uni-mb.si